

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdu a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2022, č. j. 10 A 81/2022-20,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalované se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Rozhodnutím žalované ze dne 27. 4. 2022, č. j. 10.01-000263/22-002, nebyl žalobci podle § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, určen advokát k poskytnutí právní služby. V řízení o žalobě podané proti tomuto rozhodnutí žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků, k čemuž doložil prohlášení o svých osobních, rodinných a majetkových poměrech (na svém vlastním formuláři, nikoli na standardním formuláři soudu), potvrzení Okresní správy sociálního zabezpečení Svitavy ze dne 12. 7. 2022 a poštovní poukázku ze dne 15. 9. 2022. V prohlášení žalobce uvedl, že je svobodný, trvalé bydliště má na Obecním úřadě Březiny, nemá žádné příjmy ze zaměstnání či podnikání, ani z hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání, nepobírá dávky důchodového ani nemocenského pojištění nebo státní sociální podpory. Jediným příjmem žalobce je podle jeho prohlášení příspěvek na živobytí ve výši životního minima cca 150 Kč na den (odpovídá částce uvedené na přiložené poštovní poukázce). Dále žalobce uvedl, že nemá další příjmy ani osobní majetek větší hodnoty, nemá vyživovací povinnosti a má dluhy, jejichž výši ani strukturu nezná. Žalobce prohlásil, že nemá výdaje na bydlení, neboť je od října 2018 bez obydlí a ubytování, jeho průměrné náklady na stravování „nelze vyčíslit -

i vzhledem ke každoměsíčnímu nárůstu inflace“ a jeho pravidelné měsíční výdaje nepřesahují jeho jediný měsíční příjem.

[2] Napadeným usnesením Městský soud v Praze žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. Přestože žalobce výši svých výdajů nevylicil zcela určitě, městský soud uznal, že žalobcova ekonomická situace není dobrá a nelze očekávat její výrazné zlepšení. Městský soud zároveň připomněl, že majetkovými poměry žalobce se zabýval již opakovaně, přičemž v některých případech na základě obdobně koncipovaného prohlášení dospěl k závěru, že žalobce doložil, že jeho majetkové poměry odůvodňují (alespoň částečně) osvobození od soudních poplatků. Podmínka nemajetnosti je podmínkou nutnou, nikoli však postačující pro osvobození od soudních poplatků; soud se musí vždy zabývat otázkou, zda v daném případě neexistují vážné důvody pro odepření osvobození. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu tak městský soud upozornil, že osvobození od soudních poplatků nemůže být institutem uplatňovaným v rozporu s funkcí soudních poplatků.

[3] Jedním z důvodů pro odepření osvobození od soudních poplatků nemajetnému žadateli je uplatňování práv svévolně či šikanózním způsobem. Městský soud připomněl, že eviduje velké množství žalob podaných žalobcem vůči žalované. Samotná tato skutečnost nepředstavuje bez dalšího dostatečný důvod pro odepření osvobození, ovšem vzhledem k podstatě těchto sporů a způsobu jejich vyvolání a vedení městský soud dospěl k závěru, že je namístě, aby žádosti nebylo vyhověno. Městský soud v této souvislosti uvedl příkladný výčet 21 dalších řízení, v nichž žalobce sériově a stereotypně napadl rozhodnutí žalované, jimiž nevyhověla jeho žádostem, aby mu byl určen advokát k poskytnutí bezplatné právní služby. Městský soud rovněž upozornil, že žalovaná v době rozhodnutí o žádosti žalobce evidovala celkem 467 žádostí žalobce o určení advokáta, jimž bylo ve 279 případech vyhověno. I z toho městský soud dovodil, že procesní aktivita žalobce vykazuje znaky neuváženého nadužívání institutu osvobození od soudních poplatků pouze za účelem bezplatného vedení sporů a řetězení soudních a správních rozhodnutí.

[4] Dále městský soud připomněl, že v aktuálním případě žalovaná nevyhověla žádosti žalobce o poskytnutí bezplatné právní pomoci za účelem podání ústavní stížnosti proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2022, č. j. 7 As 41/2022-10, jímž byla zamítnuta kasační stížnost proti usnesení městského soudu, jímž městský soud nevyhověl žalobcově žádosti o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti žalované, která nevyhověla žádosti o poskytnutí bezplatné právní pomoci. Podle městského soudu i samotný předmět řízení svědčí o tom, že žalobci nejde o to, aby se dobral vyřešení sporné otázky, neboť o ní již bylo správními soudy opakovaně rozhodnuto. Konkrétní subjektivní práva se tímto postupem žalobce zcela vytrácejí, pouze narůstá počet samoučelných řízení a zbytečných rozhodnutí. Městský soud uzavřel, že žalobce má plné právo takové spory vést, to však neznamena, že by náklady takových sporů měl nést kdokoli jiný než právě žalobce.

II.

Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalované

[5] Žalobce (stěžovatel) napadl usnesení městského soudu kasační stížností, a to z důvodů, které lze podřadit pod § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Stěžovatel namítá, že místo jeho trvalého pobytu není „bytem“; že městský soud směšuje singulár s plurálem

pokračování

a „vyzobává“ judikáty za účelem osočování stěžovatele z kverulantství a že nárok na právní pomoc je zaručen Listinou základních práv a svobod (k tomu odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010-29). Stěžovatel pokládá otázku, proč soud napadené rozhodnutí vydal, když je dle stěžovatele zbytečné a nesměruje k vydání meritorního rozhodnutí. Stěžovatel uzavírá, že by městskému soudu nezaplatil ani korunu, neboť jej tento soud ve věci vedené pod sp. zn. 15 A 59/2018 „*lstivě okradl o náklady*“ a maří soudní ochranu ve věci vedené pod sp. zn. 18 A 46/2022. Vzhledem k uvedenému stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil.

[6] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí městského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) a je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí městského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.). Podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského (městského) soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost, stejně tak stěžovatel v tomto typu řízení nemusí být zastoupen advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS).

[8] Nejvyšší správní soud dále přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[9] Podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, podáním žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení vzniká poplatková povinnost. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „*súčastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.*“.

[10] Smyslem osvobození od soudních poplatků je především umožnit přístup k soudní ochraně i těm osobám, které nemají dostatek prostředků, aby byla zajištěna účinná ochrana jejich práv. Jak již však Nejvyšší správní soud uvedl například v rozsudku ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz), jenž se týkal právě stěžovatele, „*osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti*“. Přestože je účastník řízení nemajetný, takže by bylo zásadně namístě přiznat mu osvobození od soudních

poplatků, může mu soud výjimečně toto dobrodiní odepřít, a to zejména pro povahu sporů, které vede. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2021, č. j. 1 As 70/2008-74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, uvedl: „*Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup všech osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.*“ Pokud tedy soud účastníkovi řízení naplňujícímu podmínku nemajetnosti ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. odepře osvobození od soudních poplatků, musí tento svůj postup přesvědčivě odůvodnit.

[11] Městský soud podrobně vysvětlil, v jakých okolnostech shledává zneužívající přístup stěžovatele. Nejvyšší správní soud se plně ztotožňuje se závěrem městského soudu, že pokud stěžovatel vede mnoho řízení proti žalované, v nichž postupuje sériově a stereotypně a užívá obdobné argumenty jako v dřívějších neúspěšných případech, pak náklady tohoto jeho postupu by měl nést pouze on sám, nikoli (prostřednictvím státu) daňoví poplatníci. Nejvyšší správní soud dále upozorňuje, že i u něj jsou evidovány stovky věcí týkající se stěžovatele, přičemž stěžovatel používá stále tentýž postup a uvádí shodné či podobné argumenty. Lze též podotknout, že předmětem sporu v aktuální věci je nevyhovění žádosti o určení advokáta za účelem podání ústavní stížnosti proti rozsudku Nejvyššího správního soudu, jímž byla zamítnuta kasační stížnost proti rozhodnutí o neosvobození od soudních poplatků. Stěžovatel tedy řetězí další a další řízení v téže věci a domáhá se opakovaného vydávání zbytečných rozhodnutí v zásadě o tomtéž (byť z formálního hlediska nelze věc požadovat za rozhodnutou). Ke stěžovatelově otázce, proč soud napadené usnesení vydal, když je dle jeho názoru zbytečné, Nejvyšší správní soud připomíná, že to byl stěžovatel, kdo o osvobození od soudních poplatků požádal. Městský soud tedy neměl jinou možnost, než o podané žádosti rozhodnout, což napadeným usnesením učinil.

[12] K dalším kasačním námitkám Nejvyšší správní soud v první řadě upozorňuje, že řízení ve správním soudnictví, včetně řízení o kasační stížnosti, je ovládáno dispoziční zásadou. S výjimkami uvedenými v § 109 odst. 4 věta za středníkem s. ř. s. je tak Nejvyšší správní soud vázán důvody uvedenými v kasační stížnosti (§ 109 odst. 4 věta před středníkem s. ř. s.). Obdobně jako u žalobních bodů platí i u stížních námitek, že jejich obsah a kvalita jejich odůvodnění do značné míry předurčují obsah rozhodnutí soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2005, č. j. 7 Afs 104/2004-54). Pokud tedy jsou námitky formulovány pouze jako obecná konstatování bez bližšího odůvodnění, odpovídá tomu také jejich vypořádání Nejvyšším správním soudem.

[13] Městský soud v napadeném usnesení konzistentně používá plurál „*soudní poplatky*“ stejně jako § 36 odst. 3 s. ř. s. Označení adresy místa trvalého pobytu zkratkou „*bytem*“ rovněž nijak nevybočuje z běžné soudní praxe. Nejvyšší správní soud potvrzuje, že odkazy městského soudu na judikaturu směřují na relevantní rozsudky týkající se předmětné problematiky. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010-29, na který odkazuje stěžovatel, požaduje pečlivé odůvodnění odepření osvobození od soudních poplatků. Tomu městský soud v projednávaném případě plně dostal. Zbývá tvrzení obsažená v kasační stížnosti představují pouze hodnotové soudy stěžovatele bez relevance k posuzované otázce, nikoli kasační námitky, jež by mohl

pokračování

Nejvyšší správní soud vypořádat. Stejně tak se Nejvyšší správní soud nemůže zabývat tvrzeními týkajícími se řízení vedených u městského soudu pod sp. zn. 15 A 59/2018 a sp. zn. 18 A 46/2022, neboť tato řízení nemají žádnou souvislost s projednávaným případem.

IV.

Závěr a náklady řízení

[14] Nejvyšší správní soud tedy neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[15] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaná měla ve věci úspěch, náleželo by jí tedy vůči neúspěšnému stěžovateli právo na náhradu nákladů, které v řízení důvodně vynaložila. Žalované však v řízení o kasační stížnosti dle spisu žádné náklady nevznikly, proto jí soud náhradu nákladů nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 9. prosince 2022

JUDr. Jakub Camrda v. r.
předseda senátu